

Képlékeny

Képzeljük el a szomszédunkban lakó idős, kövér, műanyag pongyolában döcögő hölgyet. A hölgyet, aki állandóan a szomszédok után leskelődik, akinek mindig van valamilyen kellemes megjegyzése a magatartásunkkal vagy a megjelenésünkkel kapcsolatban, aki lelkesen ragasztgatja ki a fiatalság csendháborítása elleni felháborodott hangnemű, kézzel írt brosúrákat a liftajtóra, és hagy maga után lágy kelkáposztaszagot a körfolyosón. Gondoljuk el, hogy erre az öreg hölgyre általános ellenszenv helyett inkább úgy tekintünk, mint a willendorfi Vénuszra – tovább csavarva a dolgot, mint aki életnagyságú, termetes, valaha idealizált és szimbolikusan eltúlzott kőtestével épp most bújt elő a barlangjából és kezdi a délutáni gyűjtögetést. Az én lelkem azonnal megnyugszik, és mosolyogva tovább sétálok.

Vettünk három nagy levegőt, lépünk át az önuralom-gyakorlaton; hogyan reagálunk arra, ha egy adott szituációba egy ismert alkotást helyettesítünk, avagy az ismert alkotás, ami köré hosszú évek alatt egész fogalomkör, saját történet és gyakran külön filozófia szerveződött, egy másik környezetben tűnik fel; mi történik, ha ez a fogalomkör kibővül, felruházza-e új képzettársításokkal a már meglévőt, hogyan ad hozzá a környezethez, és a környezet hogyan ad hozzá a műhöz. Most húzzuk át azt, hogy „ismert”, és maradjunk az alkotásnál; észrevesszük-e egyáltalán a környezetben, amit nem ismerünk, vagy automatikusan a részének tekintjük, mint ahogy egy kedves ismerős az utca túloldaláról is átintetget, de egy idegen akkor is idegen marad, ha egymás mellett várjuk a vonatot a peronon. Sikerül-e elvonatkoztatnunk a szokatlantól, feloldani a feszültséget, és kontraszt helyett harmóniát találni az új kontextusban.

Minden onnan indult, hogy elképzeltem, milyen lenne, ha a mindenki által ismert képzőművészeti alkotások elszabadulnának és elárasztanák a város utcáit, vagy ha használati tárgyakat készítenénk belőlük; szívánák Magritte pipájából, ülőalkalmatosságot készítenénk a Gondolkodóból, ponyvát egy Rembrandtból, kirakati próbababát klasszikus szobrokból, egy Picasso festményt feszítenénk egy összegraffitizett fal elé, vagy ruhákat akasztanánk a miniatűr riói Jézus szoborra. Ez a destruktív gondolatmenet relatíve szentségtörésnek tűnt, a konkrét ötletet el is vettem – a dadaisták eljátszhatták, hogy hétköznapi tárgyakat helyeznek múzeumi környezetbe és szobrot csinálnak a pizsoárból, ezzel feszegetve az emberi tűrő- és befogadóképesség határait, de a világtörténelem kultúrkincsébe beleépült alkotásokat mindennapi emberi használatra degradálni nem kifejezetten építő jellegű, de mindenképpen átértékelésre és mérlegelésre készlet.

Mégis csak tovább kacérkodtam a lealacsonyítással, ami már jelen van mindenhol; Picasso másolatok egy gyermekotthon falán, a megkékvült Hölgy hermelinnel bekeretezve egy alsó kategóriás hostel folyosóján. Kis cinizmussal a vasárnapi kultúradelvelők szájtáti múzeumlátogatását is ide sorolnám, akik mindig lelkesen olvassák a falakra kimatricázott leírásokat, hogy mégis mire gondolhatott a művész, milyen élethelyzetben készült a kép, és egészen friss, „á, már értem” szemekkel pillantanak újra a műre, aztán büszkén süllyesztik a táskájukba a múzeumboltban vásárolt, nyomatos füzeteket, tollakat, hűtőmágneseket. De mindez vajon tényleg lealacsonyítás, vagy a szellemi közkinccs terjesztése, ha Mona Lisa mosolyog sejtelmesen a konyhánkban?

Ezeket a képeket többnyire még a leglaikusabb emberek is felismerik, ha máshonnan nem, hát a történelemtörténetek rövid művészettörténeti témaköreiből, véletlenszerű internetes forrásokból. A többség a „klasszikusokat” akkor is értéknek tekinti, ha valójában fogalma sincsen semmiről. Másik oldalról ott a kortárs művészet, amit gyakran ér az *ilyet én is tudnék* kritika. De valóban így van ez? Nem. Lehetnek egyszerű ötletek, de azokat is kitalálja valaki, kontextusba helyezi, kivitelezzi, és rengeteg tanulás, tudás, tapasztalat áll mögötte.

Kísérleteztem a különböző helyszínekkel, helyzetekkel és lehetséges szituációkkal. Nagyrészt mindenki által ismert alkotásokat építettem a képeimbe, ezzel is rájátszva a merőben új hozzáállás kikényszerítésére, hiszen ha valamit már ismerünk, és belehelyeztük gondolatban egy környezetbe, ami már adott és a sajátja – ez esetben többnyire múzeumi, műemléki helyek –, máshogy tekintünk rá, mint valamire, amit még amúgy sem ismertünk.

Ha már hozzáállás kérdése; mi lenne, ha valóban átértékelnénk ezeket a helyzeteket? Erre a falra Krakkóban bukkantam, egy belvárosi mellékutcában, közel a Posztócsarnokhoz. Nincs benne szokatlan; graffiti, málló vakolat, elektromos szekrény. Kiegészítettem egy Kassák kompozícióval, ami vizuálisan és hangulatilag teljesen belesimul a környezetébe, első ránézésre talán észre sem veszi a szemlélő. Nem műterem, nem padlás, nem múzeum, és legfőképpen nem egy fehér bőrkanapé fölötti falszakasz egy luxuslakásban.

A willendorfi Vénuszról már esett szó, vegyük a feltehetőleg őskőkori gravetti kultúrához tartozó lespugue-i Vénuszt, amit a műtermekben gyakori vendég modellekkel állítottam párhuzamba. A paleolitikumban maguk a Vénusz szobrok is idealizáltak, túloztak, de több tízezer év távlatból nekünk ez már mást jelent. Mást jelent egy modell annak is, aki rajzolja, mint annak, aki csak meghallja a szót. A modell ebben a kontextusban nem reklámoz és nem elad, nem idealizált, nem makulátlan, nem szolgál alapul egyfajta mintadarabhoz, hanem bemutat valamit; ez esetben saját emberi valóját, anatómiáját, minden tökéletlenségével, földi mivoltával együtt. Minden test átértékelődik, miután több-kevesebb ügyességgel papírra vitték, és gyakran érdekelt, maguk a modellek ezt hogyan élik meg, megélik-e egyáltalán bárhogyan is, érdeklí-e őket, mi lett belőlük, és ami lett, az *belőlük* lett-e egyáltalán, nem csak a fizikai jelenlétükből.

Ezt tovább dolgozva kitértem az atmoszférikus hasonlóságra is. Gondoljunk arra az – akár csak építészhallgatóként sem ismeretlen – érzésre, amikor az éjszaka közepén, leadási határidő előtt pár órával, a pánikon már túlesve, beletörődő mechanikussággal, karikás szemekkel és elgémberedett ujjakkal vagdossuk a mikrokartont, vagy agyalunk még mindig az utolsó simításokon, a folyamatosan felmerülő problémák lehető legjobb megoldásán. Lehetünk Gondolkodók, amivel – ismerve a mű történetét: Rodin a Pokol kapuja oromzatára tervezte az elmélkedő Dantét ábrázoló alkotást, de ezen a konkrét megszemélyesítésen túllépve, az állatvilágból komoly erőfeszítések árán, misztikus megvilágosodás útján felemelkedő embert formázza, - finom iróniával párhuzamot vonhatunk saját utolsó pillanatos zseniális ötleteinkkel, amiről a végén már mi magunk sem tudjuk megállapítani, honnan jöttek.

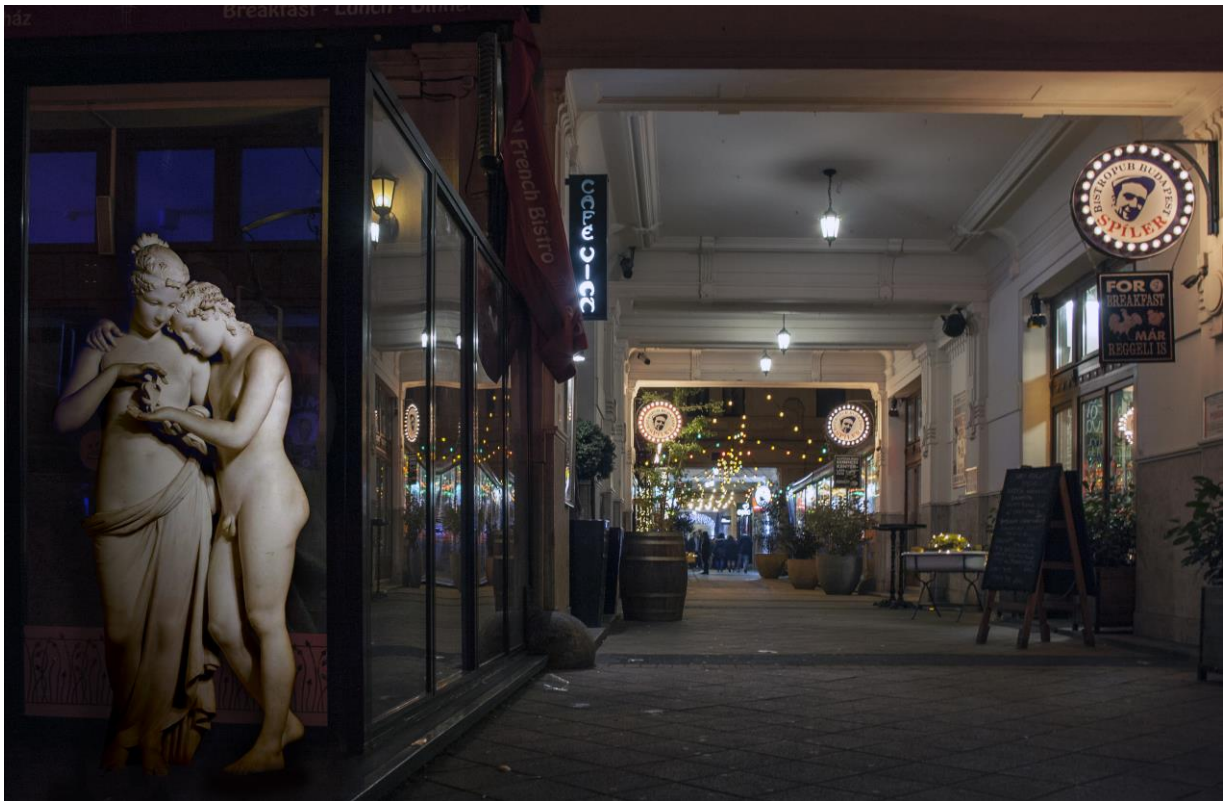
Ott van épített környezetünk – hogyan változna meg a hozzáállásunk, ha a négyes metró vasbeton gerendái közé felpillantva egy freskó részleteit látnánk meg? Esetleg éppen Az ember teremtését. Mennyire lenne testidegen, szokatlan? Leragadnánk egy bagatell modern versus klasszikus ellentétnél, vagy levonnánk más tanulságot a szituációból? Mihez kezd egy remekmű, egy épület, ha a rendszerébe egy teljesen ellentétes, de saját olvasatában ugyanolyan értékes alkotás kerül? Erősíti egymást, kioltja, giccsbe torkollik? Vizuálisan hogyan

érzékeljük, megmaradunk a gyönyörködésnél, ide-oda sétálva a gerendák alatt, hogy a kép kirakósként feltáruljon előttünk, vagy sokkot kapunk, és nem tudjuk értelmezni a látványt?

A klasszikusok többnyire minden megjelenített mozgásformát, szituációt megszépítettek, kissé naivan, az adott kor ideáinak megfelelően – ide nem csak az ember fizikuma és a test tökéletessége, hanem az érzelmek ártatlansága és a lélek tisztaságának eszménye is tartozik. A budapesti éjszakai élet számtalan a dráma, ígéret, eseménydús történet, örület és szórakozás olvasztótégelye. Mindenki tisztában van vele, mi történik, ha szabadon eresztene szórakozni vágyó embereket – nem csak fiatalokat –, egy közös gócba, ahol dől az alkohol és tobzódik az ellenkező (vagy éppen azonos) nem. Az a hangulat, ami hajnal háromkor a legintenzívebb, amikor nem józanul, vágyakozva, reménykedve, talán kissé gőgösen, csalódottan, saját értékeit túlbecsülve, kétségbeesve *minden mindegy*; de ott van valahol Ámor és Psziché, akik egymásra találtak, és nem csak egymással vigasztalódnak, miközben egy órája még valaki más után leskelődtek a közösségi médiában, és egymás kezéből kapkodták ki a telefonokat a barátaikkal, hogy ne írjanak részegen semmilyen meggondolatlan dolgot, ami őszintébb bárminél, ami nappal kicsúszna a szájukon. Mert a szerelem a legritkább esetben és csak pillanatokra

naplemente, gyertyafény, kézen fogva sétálás és giccs, a lelki társát pedig a többség nem úgy találja meg, hogy egy vonzó idegen rendíthetetlenül, az első pillanattól kezdve a kegyeiért küzd.

Szándékom szerint nem az alkotásokat absztraháltam valós alakokká, hanem a valós alakokat tettem a műveken keresztül egy új fogalmi-felfogási rendszerbe és helyzetbe. Nem kell a robotoló irodistát robotoló irodistának, a túl kíváncsi szomszéd nénit túl kíváncsi szomszéd néninek, a falfirkát falfirkának látnunk. Nem kell mindent be kategorizálnunk, szigorúan a saját rendszerében kezelni. Ha keresünk nekik új jelentést, megváltoztatjuk a hozzáállásunkat, képesek vagyunk nyitottabb szemmel és új perspektívából szemlélni a dolgokat, többet megtudunk a világról, saját magunkról, és a mindennapok is szórakoztatóbbá válnak.

Tartalomjegyzék – művek, helyszínek

Willendorfi Vénusz

Izabella utcai bérház

néni a gangon

kellemetlen, de otthonos

Kompozíció, Kassák Lajos

Krakkó belvárosa

hangulat

pillanatnyi benyomás

Lespugue-i Vénusz

Tagányi villa műterme, Békéscsaba

műterem

alkotás a másik oldalról

A gondolkodó, Rodin

iroda, Madách Trade Center

munkafolyamat

ötletek születése

Az ember teremtése, Michelangelo

4-es metró, Szent Gellért tér

épített környezet

harmónia-diszharmónia

L'Amour et Psyché, Antonio Canova

Gozsdu udvar

érzelem

szélsőséges intenzitás